

МАҲАЛЛАЛАРДА КИЧИК БИЗНЕСНИ МОЛИЯЛАШТИРИШНИНГ АСОСИЙ ЖИҲАТЛАРИ

Турсунов Бобир Ортиқмирзаевич

Тошкент давлат иқтисодийёт университети профессори

Ахмаджонов Фарходжон Ақромжон ўғли,

Наманган Муҳандислик-Технология Институтини таянч докторанти

Аннотация. Ушбу мақолада маҳаллаларда кичик бизнесни молиялаштиришнинг асосий жиҳатлари ёритилган. Хусусан, Андижон вилояти Хонобод шаҳридаги маҳаллаларда фаолият юритувчи кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари ўрганилди.

Калим сўзлар: маҳалла, кичик бизнес, молия, хусусий тадбиркорлик субъектлари, кредит, инвестиция, имтиёз.

Аннотация. В этой статье рассматриваются основные аспекты финансирования малого бизнеса в районах. В частности, были изучены субъекты малого бизнеса и частного предпринимательства, действующие в окрестностях города Ханабад Андижанской области.

Ключевые слова: микрорайон, малый бизнес, финансы, частные хозяйствующие субъекты, кредит, инвестиции, льгота.

Abstract. This article covers the main aspects of small business financing in neighborhoods. In particular, small business and private business entities operating in the neighborhoods of Khanabad city of Andijan region were studied.

Key words: neighborhood, small business, finance, private business entities, credit, investment, privilege.

1. Кириш

Жаҳонда ривожланаётган мамлакатларда бизнеснинг 90 % қисмини кичик ва ўрта бизнес корхоналари ташкил этади ва улар қарийб 50 % дан ортиқ иш ўринларини яратилиши ва иқтисодий ривожланишга олиб келмоқда. Расман ташкил этилган кичик бизнес корхоналари мамлакат ЯИМ нинг 40 % игача ўз хиссасини қўшади. Норасмий бизнес корхоналарида бу кўрсаткичлар анча юқори. Жаҳон банкининг ҳисоб-китобларига кўра, 2030-йилга қадар ўсиб бораётган ишчи кучини бандлигини таъминлаш учун 600 миллион иш ўрни керак бўлади. Бу эса ўз навбатида ҳар бир мамлакатда бизнес ривожини устувор вазифага айлантиришни тақозо этади.[4]

Иқтисодийётнинг муҳим бўғинларидан бирига айланиб бораётган бизнес ривожланиш жараёнларини статистик таҳлилни амалга оширишда, унинг таркибига қиравчи фаолият турларини соҳалар, ҳудудлар бўйича кўриб чиқиш лозим ва бизнес секторининг ривожланиш жараёни моделини ишлаб чиқиш, ривожланмаган

жихатларини ривожлантириш, унга таъсир этувчи омилларини қандай қилиб ривожлантириш лозим деган саволларга жавоб қидириш, келгусидаги кутилаётган иқтисодий натижаларини аниқлаш ушбу мақоланинг умумий тавсифи саналади. [1]

Мамлакатимизда иқтисодиётни янада ривожлантириш ва либераллаштириш натижасида амалга оширалаётган иқтисодий ислохотлар бир қатор ижобий натижаларга эришилди. Бу, энг аввало, кўп укладли иқтисодиёт ва мулкдорлар синфи шаклланганлигида, макроиқтисодий барқарорликнинг таъминланганлигида ва шу асосда барқарор иқтисодий ўсиш учун мустаҳкам замин тайёрланганлигида, хусусий тадбиркорлик, айниқса, кичик бизнес ривожланиши учун қулай ижтимоий-иқтисодий муҳит яратилганлигида ўз аксини топади. [2]

Мамлакатимизда ҳам бу мақсад асосида кўплаб ижобий тенденцияларни кузатиш мумкин. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик мамлакатимизнинг устувор йуналиши деб белгиланган. Сунгги беш йилда бу соҳани ривожлантиришга қаратилган 2 мингга яқин қонун, фармон ва қарорлар қабул қилинди.

2. Таҳлил ва натижалар

Жорий йили апрел ойида Вазирлар Маҳкамасининг “Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги ҳузуридаги Маҳаллабай ишлаш ва тадбиркорликни ривожлантириш агентлиги фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори қабул қилинди.

Президент фармонида мувофиқ Маҳаллабай ишлаш ва тадбиркорликни ривожлантириш агентлиги, унинг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳридаги ҳудудий бошқармалари, туман (шаҳар)ларда маҳаллабай ишлаш ва тадбиркорликни ривожлантириш марказлари ташкил этилган.

Бундан ташқари, ҳар бир шаҳарча, қишлоқ, овулда, шунингдек, шаҳарлар, шаҳарчалар, қишлоқлар ҳамда овуллардаги ҳар бир маҳаллада тадбиркорликни ривожлантириш, аҳоли бандлигини таъминлаш ва камбағалликни қисқартириш масалалари бўйича туман (шаҳар) ҳокимининг ёрдамчиси лавозими таъсис этилган.

Президентнинг қарорига мувофиқ Аҳолини тадбиркорликка жалб қилиш жамғармаси ташкил этилган.

Ҳужжат билан Маҳаллабай ишлаш ва тадбиркорликни ривожлантириш агентлиги тўғрисидаги низом тасдиқланди, у қуйидагиларни назарда тутди: агентликнинг мақоми; вазифалари ва функциялари; ҳуқуқлари ва жавобгарлиги; агентлик фаолиятини ташкил этиш; агентлик раҳбарларининг функционал вазифалари.

Қарор билан қуйидагилар тасдиқланди:

Маҳаллабай ишлаш ва тадбиркорликни ривожлантириш маркази тўғрисидаги намунавий низом;

- маҳаллада тадбиркорликни ривожлантириш масалалари бўйича туман (шаҳар) ҳокимининг ёрдамчиси фаолиятини ташкил этиш тўғрисидаги намунавий низом;
- Аҳолини тадбиркорликка жалб қилиш жамғармаси тўғрисидаги низом;

• “Онлайн маҳалла” электрон платформасига маълумотлар базаси интеграция қилинадиган ҳамда ушбу интеграциялашган тизимдан реал вақт режимида фойдалана оладиган давлат органлари ва ташкилотларининг рўйхати. [5]

2022 йил ярим йилликда Андижон вилоятида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш бўйича бир қатор ижобий ишлар амалга оширилди. Жорий йилнинг 1 октябр ҳолатига кичик бизнес субъектларининг сони 723 тага етиб, йил бошига нисбатан 117 тага ёки 16,1 фоизга ўсишга эришилди.

Шаҳарда кичик бизнес субъектларини ташкил этиш 9 ойлик режаси 125 тани ташкил этиб, амалда 126 тага ёки 100,8 фоизга бажарилди.

Хусусан, Хонобод шаҳрида бугунги кунда хизмат кўрсатиш соҳасидаги корхоналар сони 331 тадан ошган бўлиб, ўтган даврга нисбатан 10 фоизга ортган бўлса, хизмат кўрсатиш ҳажми ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 1,2 баробарга ошган.

Шаҳар учун зарур бўлган 48 турдаги хизмат кўрсатиш шохобчаларини кўпайтириш мақсадида, жорий йил якуни билан умумий қиймати 238,2 млрд.сўмлик 268 та лойиҳаларни амалга ошириш ва 612 та янги иш ўринлари яратилиши белгиланган.

Жорий йилнинг ҳисобот даврида 278 та (100%) хизмат кўрсатиш йўналишида йирик ва кичик шохобчалар ишга туширилиб, 797 та янги иш ўринлари яратилди.

Хонобод шаҳри Истиклол МФЙ “Анхор” кўчасининг 2 км узунликдаги қисмига 50 та умумий қиймати 20 млрд.сўмлик шундан, банк кредити 10 млрд.сўм бўлган, 100 та янги иш ўрнига эга лойиҳа ташаббускорлари жойлаштириш режалаштирилган. Шаҳримизнинг “ўсиш нуқталари”дан келиб чиққан ҳолда ижтимоий-иқтисодий дастурларимиз асосида 2021-2022 йилларда умумий қиймати 401,5 млрд.сўмлик 25 та лойиҳаларни амалга оширилиши натижасида 562 мингга яқин янги иш ўринлари яратилиши белгиланган.[3]

3.Хулоса ва таклифлар

Жорий йилнинг январ-сентябрь ойларида қиймати 38,1 млрд.сўмлик 14 та лойиҳалар ишга туширилган бўлиб, 251 та янги иш ўринлари яратилди. Хонобод шаҳрида жойлашган “Dolina invest” МЧЖ томонидан 2,2 млрд.сўмлик инвестициялар ўзлаштирилиб, йилига 2000 минг дона трикотаждо маҳсулотлари ишлаб чиқариш йўлга қўйилиб, 150 нафар шаҳар аҳолисини иш билан таъминлашга эришилди.

Бироқ шу билан биргаликда, маҳаллаларда фаолият юритаётган айрим кичик бизнес субъектларида айланма маблағларни етишмаслиги ҳолатлари кузатилмоқда.

Ушбу муаммони ҳал этиш учун қўйидагилар таклиф этиш мумкин:

- маҳаллаларда аҳолини бўш турган маблағларини тадбиркорларга инвестиция қилиш механизмини жорий этиш;

- айрим тармоқлардаги кичик бизнес субъектларига имтиёзли кредитлар бериш амалиётини давом эттириш;

- ҳокимият томонидан маҳаллаларда фаолият юритаётган кичик бизнес субъектларига хорижий инвестицияларни жалб қилиш.

Адабиётлар рўйхати:

1. Гафуров У.В. Кичик бизнесни давлат томонидан тартибга солишнинг иқтисодий механизмларини такомиллаштириш.: иқт.фан.док...дисс. -Т. ЎзБМА. 2017. – 274 б.;
2. Ибрагимова М.М. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаолиятини таркибий ўзгаришлар асосида самарадорлигини ошириш. и.ф.б.ф.д. дисс. автореф.- Т.ТДИУ. 2018. – 54 б.;
3. Андижон вилоят ҳокимлиги статистик маълумотлари;
4. <https://cyberleninka.ru/article/n/zbekistonda-kichik-biznes-va-hususiyy-tadbirkorlikning-rivozhlanishidagi-asosiy-infratuzilmasi-b-lgan-bank-tizimlarining-rol-i>.
5. <https://kun.uz/uz/news/2022/04/21/mahallabay-ishlash-agentligining-funksiya-va-vazifalari-belgilandi>.

